

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Academic Journal of History and Idea

ISSN: 2148-2292

10 (2) 2023

<https://doi.org/10.46868/atdd.2023.273>

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş tarihi |Received : 20.03.2023

Kabul tarihi |Accepted: 15.04. 2023

Yayın tarihi |Published : 25.04.202

Jeyran Mammadova

<https://orcid.org/0000-0001-5963-5818>

Lecturer, Hazar University Department of History and Archeology, Azerbaijan-mammadovaceyran1994@gmail.com

Atıf Künyesi | Citation Info

Mammadova, J. (2023). Rusların Köken Problemi ve Norman Teorisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10 (2), 116-126.

Rusların Köken Problemi ve Norman Teorisi

Öz

Rus tarihinin Kiev Rusya'sı dönemini siyasi-askeri-dini düzlemde büyük ölçüde İskandinav ve Bizans etkisiyle şekillenen bir dönem olarak değerlendirebiliriz. Vareg Vikingleri ganimet için geldikleri Slav topraklarındaki knezlikler arası çatışmayı güç kullanarak çözmüş ve o topraklarda hakimiyet kurmuşlardır. Bu bakımdan, araştırmada Vareg- Rus adıyla tanınan, Eski Rus Devleti'nin kurucularının kökeni konusunda ortaya atılan görüşler incelenmiş, Norman teorisini savunan esas araştırmacılar ve onların argümanları değerlendirilmiştir. Bu makalede, Bayer ve Müllerin öncülük ettiği Normancı ekolün knez Rürük'in kökeniyle ilgili fikirlerinden etkilenerek yaklaşımlarını geliştiren Karamzin'in görüşleri geniş bir şekilde ele alınmıştır. Araştırmada yine XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında Rus tarih yazımının kilit isimlerden August Ludwig von Schlözer ve çalışmaları hakkında da bilgi sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Rus tarihi, Rusların kökeni, Norman teorisi, Vareg Vikingleri ve Ruslar

The Origin Problem of the Russians and the Norman Theory

Abstract

We can evaluate the period of Kievan Rus' in Russian history as a period shaped largely by Scandinavian and Byzantine influence on the political-military-religious plane. Varangians by force resolved the conflict between the principalities in the Slavic lands, where they came for prey, and established dominion in those lands. In this context, the article examined the views on the origin of the founders of the Old Russian state, known as Varangian-Rus, and also presented the arguments of main researchers supporting the Norman theory. In the article, Karamzin's views, who developed his approaches, being impressed by ideas about origin of Prince Runik of Normanian school, headed by Bayer and Muller; were largely addressed. The article also presented information about August Ludwig von Schlözer, one of the key figures in Russian historiography in second half of 18th century, and his works.

Keywords: *Russian history, origin of the Russians, Norman theory, Varangian Vikings and Russians*

Giriş

Bir kaç asırdır Rusya başta olmakla dünyanın farklı ülkelerinde Rus milletinin, Slav kabilelerinin teşekkül tarihi, menşe problemiyle ilgili devam eden araştırmalara rağmen bu konu hâlâ pek çok bilinmeyenle doludur. Slavların, Rus milletinin ana vatanlarının neresi olduğu konusunda da tarihçiler arasında ortak bir kanaat yoktur. Ünlü Rus tarihçisi Sergey Solovyev, eski Rus meskenlerini Novgorod Gölü ve üç nehir üzerinden tasnif etmiştir. Solovyev'e göre doğu Slavlarının büyük su yoluyla güneyden kuzeye yayılışı tarih öncesi çağlardan başlayarak denizlere ulaşana kadar devam etmiştir (Nüsretoğlu, 2020). Bazı dilbilimciler de lingüistik araştırmalara dayanarak Slavların ana yurtlarını Tuna etrafı ve Vistül nehri hafzası olarak göstermiştir (Dvornicenko et al., 2002).

Antropologların o bölgede karakteristik bir Slav tipini ortaya koyamamış olması da ayrı bir problem olarak tarihçilerin işini zorlaştırmaktadır. Yunan alfabesiyle yazılan Slav dilindeki ilk yazılı metinler de VIII. yüzyıldan daha eski bir tarihe götürülememektedir. Slavların ilk kabile ittifakları da tahminen bu dönemde şekillenmiştir. Tarihçilerin ittifak ettikleri diğer bir konu, büyük kavimler göçü sırasında Doğu Slavlarının Baltık kıyıları ve Karpatlar'da kendilerine yurt

edindikleri ve VI-VIII. yüzyıllardan itibaren de Dinyeper havzası ve Doğu Avrupa'ya yayıldıklarıdır. Eski Rus kimliğinin ve devletçiliğinin şekillenmesinde Baltık kökenli kabilelerle birlikte, Fin-Ugor dilli kabilelerin de önemli etkisi olmuştur. Ayrıca, Kareller, Belozerler, Çudlar gibi etnik grupların da Rus Drujinalarına katılarak Rus Devleti'nin oluşmasına katkı sundukları bir gerçektir. Eski Rusların komşuları olan İdil ve Tuna Bulgarlarının Hazarlarla karşılıklı etkileşim içinde oldukları, ticaret yaptıkları, güneydoğu Rus kabilelerinin Hazarlara haraç verdikleri, Hazar hakanının ordusunda askerlik yaptıkları da bilinmektedir (Gumilyev, 1989).

Avrasya coğrafyasında milletlerarası ilişkilerin yoğunlaştığı Hazar Denizi, İdil Irmağı ve kara yollarını kullanarak Slav tüccarların Bağdat'a kadar ulaştığı, Baltık Denizi'nden Karadeniz'e uzanan bir yolun geliştiği dönemde Varyagların da Dinyeper havzasında, Rus topraklarında görülmeye ve Slavlarla temas sağladığı anlaşılıyor (Nüsretoğlu, 2020). Karmaşık etnik ve coğrafi konfigürasyon içinde, İdil ve Dinyeper arasında Rus kimlik ve devletçiliğinin oluşmasında en çok üzerinde durulan konuların başında kuşkusuz İskandinav kökenli savaşçı Varyagların rolü geliyor. VIII. yüzyılın ikinci yarısı IX yüzyılın başlarında Varyag Vikingleri ganimet arayarak denizleri dolaşüyor, Avrupa ülkelerine saldırılar yapıyorlardı. Bu Varyag çetelerinin haraç toplamak için Slav kabilelerinin yaşadıkları bölgelere yürüyüş yapmaları sonucunda ilk temasların oluştuğu tahmin edilmektedir. Eski Rus yıllıklarına göre "Rus" Rurik'in de ait olduğu Varyag kabilelerinden birisinin adıdır. Yıllıkların Varyaglarla ilgili verdiği bilgilere dayanarak Rusların kökeni ve devletçiliklerinin şekillenmesiyle ilgili geliştirilen tez Norman tezi veya teorisi adlandırılmıştır.

1. Norman Teorisinin Ortaya Çıkışı

Eski Rus Devleti'nin kuruluşu ile alakalı Norman teorisi, Vereg-Rus adı ile tanınan Eski Rus Devleti'nin kurucularını Germen kökenli olarak tanıtmaktadır. Norman teorisinin temeli XVII. yüzyılda İsveçli tarihçi ve diplomat Peer Persson de Erlesunda (1570-1622) tarafından atılmıştır. İsveç Kralı IX. Karl'ın sarayında tarihçi olarak görev yapan Peer Persson de Erlesunda, 1615'te yayımladığı *Büyük Moskova Knezliği'nin Tarihi* adlı eserinde Vereglerin İsveç kökenli olma ihtimalini ortaya koymuştur (De Erlezunda, 1867; Kuzmin, 2004; Pchelov, 2010). Ayrıca konuya dair ilk tarihi inceleme de yine XVII. yüzyılda İsveçli Olof Johannis Rudbeck tarafından gerçekleştirilmiştir. O.J. Rudbeck de Vereglerin kendi atalarının soyundan geldiklerini belirterek onları İsveçli olarak tanımlamıştır.

1724 yılında I. Petro (Rusça I. Pyotr) tarafından kurulan ve Alman tarihçilerinin çoğunlukta olduğu Bilimler Akademisi, Rusya'da bilimsel düşüncenin gelişimine öncülük etmişti. XVIII. yüzyılda Rusya'da yaşayan ve adı geçen akademide araştırma yapan Gottlieb Siegfried Bayer, Gerhard Friedrich Müller ve Avgust Ludwig von Schlözer gibi bilginler, Vereg-Rusların, Slavların yanına gelen Germen kavimleri veya daha doğrusu Avrupa'da İskandinavlılar adı ile tanınan İsveçliler olduğunu iddia ediyorlardı (Kruze, 1836). Böylelikle XVII. yüzyılda Peer Persson de Erlesunda tarafından ileri sürülen Norman görüşü XVIII. yüzyılda Bayer, Müller ve Schlözer gibi tarihçiler tarafından akademik olarak desteklenerek güç kazanmıştır.

2. Bayer ve Müller'in Görüşleri

Norman teorisini destekleyen bilimsel çalışmalar XVIII. yüzyılın ilk yarısında Petesburg Bilimler Akademisi'nde Bayer (1735'te) ve Müller'in (1749-1750'de) akademik girişimleri sonucunda başlamıştır.

Königsber Üniversitesi'nin mezunu ve eğitmeni Gottlieb Siegfried Bayer (1694-1738) Aralık 1725'te Petesburg Bilimler Akademisi'nin *Grek-Roma* bölümüne profesör olarak atanmıştı (Pchelov, 2010). Kendisi klâsik-filolog ve oryantalist olarak tanınan, ayrıca doğu dillerine (özellikle Çin dili) hâkim bir âlim idi. Rusya tarihi konusundaki çalışmalarda etkin olmasına rağmen Rus dilini bilmiyordu ve bu faktör rakipleri karşısında onun en büyük zaafı idi. Örneğin, A.G. Kuzmin, Bayer'in Rus dilini öğrenmek gayesinde olmadığını ve eserlerini Alman dilinde kaleme alarak rakipleri tarafından tenkit olunmaktan kendini kurtardığını düşünmüştür (Kuzmin, 2004).

1735'te *Comentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae*'nin dördüncü cildinde Bayer'in *Varegler Hakkında (De Varagis)* adını taşıyan çalışması yayınlandı (Pchelov, 2010). Latince kaleme alınan bu çalışma, 1747'de Vasiliy Nikitich Tatishchev ve Kiriak Kondratovich tarafından Rusçaya tercüme edildi. Ayrıca Tatishchev, *İstoriya (Tarih)* adlı eserinin birinci cildine Bayer'in çalışmasını özetleyerek dahil etti (Tatishchev, 1994).

Knez Rurik'in Prusya ve Kuzey Baltık bölgesinden geldiğine dair mevcut görüşleri kabul etmeyen Bayer, Eski Rus Yıllıklarına dayanarak Vereglerin İskandinavlı (yani İsveçli) olduklarını belirtmiştir. Ayrıca Bayer, *Bertin Yıllığı*'nin 839'da Bizans İmparatoru Theophilos'un Frank İmparatoru Dindar Ludwig'in sarayına gönderdiği elçi heyetinde kendilerini *Ros*

(*Svey/İsveç*) olarak adlandıran bir grup insanın olduğuna dair aktardığı bilgileri ve X. yüzyılda Rus-Bizans anlaşmasında Rus elçi heyetinde bulunan şahısların ve tüccarların isimlerinin Germen kökenli olmasını göz önünde bulundurarak Varg-Rusların İsveç kökenli olduklarını ispatlamaya çalışmıştır (Kuzmin, 2004; Pchelov, 2010; Seryakov, 2015).

1725'te Rusya'ya gelen Alman Entograf ve Coğrafyacı Gerhard Friedrich Müller'in (1705-1783) ismi, Varg-Ruslar hakkında ilk hararetli tartışmalarda geçiyor. Şöyle ki 1749'da Müller'in halka açık kongre için yazdığı *Rus Halkının ve İsminin kökeni (De origine gentis Russicae)* adlı tezi büyük ihtilafa neden olmuştur. Akademi'de görev yapan diğer profesörler (özellikle Lomonosov) Müller'in Varg-Rusları Germen kökenli olarak takdim etmesinden dolayı bu tezi kabul etmemişlerdir. Çünkü böyle bir tezin kongrede okunması ve yayınlanması akademinin itibarına zarar verecekti.

23 Ağustos'ta gerçekleşen Akademik Konferans toplantısında Müller'in tezi müzakere edilmiş ve bazı düzeltmelerden sonra bu tezin yayınlana bileceğine karar verilmişti. 6-7 Eylül'de tez kontrol için akademinin dört profesörüne ve iki araştırma görevlisine teslim edildi. Bu altı eleştirmen, Tarih Profesörü Johann Eberhard Fischer, Hukuk Profesörü Friedrich Heinrich Strube de Pyrmont, Kimya Profesörü Mikhail Vasilyevich Lomonosov, Dilbilim Profesörü Vasily Kirillovich Trediakovsky, Doğa Bilim Tarihi araştırma görevlisi Stepan Petrovich Krasheninnikov ve Astronomi araştırma görevlisi Nikita İvanovich Popov idi (Pchelov, 2010). İnceleme sonunda V.K. Trediakovsky dışındaki akademisyenler böyle bir tezin halka açık toplantıda okunmasının ve basılı şekilde dağıtılmasının doğru olmadığını belirttiler. Hatta Lomonosov, Müller'in konuşmasının "*Çok değersiz ve Rus dinleyiciler için hem komik hem de sinir bozucu olduğunu*" söylemiştir. Nihayetinde 26 Kasım'da gerçekleşen halka açık kongrede Müller'in tezi kabul görmemiş ve akademinin arşivine gönderilmiştir (Pchelov, 2010). Fakat Müller vazgeçmeyerek Haziran 1750'e kadar tezin kabul olunması için çok çaba sarf ettiyse de yine de olumlu sonuca ulaşamadı. Müller'in çalışması 1768'de Almanya'da profesör İ.H. Gutterer tarafından anonim olarak yayınlanmış, Rusya okuyucuları ise ancak 2006 yılında bu teze ulaşabilmişlerdir (Pchelov, 2010).

Müller, Bayer'in görüşlerine dayanarak Eski Rus Devleti'nin kurucularını İsveçli olarak takdimetmiştir. O, İsveçlilere Finler tarafından *Ruotsi* denilmesini çok anlamlı buluyor ve Rus kelimesinin kökeninin *Ruotsi* olduğunu düşünüyordu. Ayrıca Müller, Rusların Baltık Denizi'nin

doğu kıyılarında yaşadıklarını belirten Danimarkalı kronikçi Sakson'un kayıtlarına dayanarak, Rusların yaşadıkları bölgeyi İsveç vilayeti olarak görüyordu (Kuzmin, 2004).

3. Alman Ekolünün Diğer Bir Temsilcisi August Ludwig Von Schlözer

Norman teorisini destekleyen diğer araştırmacı August Ludwig von Schlözer (1735-1809), XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Rus tarih yazımında kilit bir figür idi. Wittenberg ve Göttingen Üniversitesi'nde eğitim alan Schlözer, 1761-1767 senelerinde Rusya'da yaşamış ve Petersburg Bilimler Akademisi'nde (1762'den 1765'e kadar araştırma görevlisi olarak, 1765'ten tarih ve istatistik profesörü olarak) görev yapmıştır. Almanya'ya geri döndükten sonra, Schlözer 1768'de *Rus Kroniklerinin Analizi* isimli çalışmasını yayınlamış, bunu takiben *Nestor* isimli eserini kaleme almıştır. *Nestor* adlı eseri 1802-1809 senelerinde beş cilt olarak Almanya'da yayımlanmıştır (Pchelov, 2010).

Schlözer, Rus araştırmacıların Varegleri Slav olarak kabul etmelerini vatanseverlikle ilişkilendiriyor ve Vareglerin Slav olduklarına dair görüşü kabul etmiyordu. Schlözer, Norman teorisinin taraftarı olmasına rağmen, Bayer ve Müller'in yaptıkları çalışmaları ve aktardıkları bilgileri saçmalık olarak görüyordu. Zira kendisi, *Eski Rus Yıllığı'nı (PVL)* inceleyen Bayer'in doğru çeviri yapmadığını ve bu nedenden dolayı yanlış bilgiler aktardığını; Müller'in ise böyle bir araştırma yapmak için hazır olmadığını düşünüyordu. Meslektaşlarını sert bir biçimde eleştiren Schlözer, İskandinavlıları (İsveç/Normanlar) *Rus Derjavası'nın* kurucuları olarak görüyordu. Onun fikrine göre İskandinavlılardan önce Kuzeydoğu Avrupa'nın yerli halkı *hayvan ve kuşlar* gibi yaşıyordu, zira idareleri yoktu. Ayrıca Schlözer ve onun taraftarları "*Varegler dönemi Slav İskandinavı'nın hakiki dönemidir*" şiarı ile Slav dilinin İskandinav dilinden doğduğunu, Slav tanrıları *Veles ve Perun'un* aslında İskandinav tanrıları *Odin ve Tor* olduklarını; ayrıca Slavların tüm yaşam tarzını İskandinavlılardan benimsediklerini belirtmektedirler. V. A. Moshin, Schlözer'in beyanlarını göz önünde bulundurarak onu *ultranorman* olarak adlandırmıştır.

Rus isminin *Roslagen* (Roslagen İsveç'in Upland eyaletinin kıyısında bulunan bir bölgedir) ile alakalı olabileceğini belirten Schlözer, Varg-Rusların İsveçli olduklarını kanıtlamaya çalışmıştır (Pchelov, 2010). Fakat A. Vasilyev, Schlözer'in Varg-Rusları *Roslagen* ile alakalandırmasını saçmalık olarak görmüştür; zira İsveç'te XIII. yüzyılda rastlanan *Roslagen* adı, IX. yüzyılda Kuzeydoğu Avrupa bölgesine gelen Varg-Ruslar ile alakalı olamazdı (Vasilyev, 1858). Ayrıca

Bizans kaynaklarını inceleyen Schlözer, iki Rusya olduğu kanaatine vararak birinin Baltık'ta, diğersinin ise Karadeniz bozkırlarında yereldiğini belirmiştir (Kuzmin, 2004). Schlözer'in bu fikri sonraki dönemlerde birçok tarihçinin ilgisini çekecektir.

4. Karamzin ve Norman Teorisi

Bayer, Müller, Schlözer'den sonra Norman teorisine önemli oranda katkı sağlayan âlim Nikolay Mikhailovich Karamzin (1766-1826), *Rus Devleti'nin Tarihi adlı* eseri ile Rus bilim ve kültür tarihinin olağanüstü fenomeni olarak tanınmaktadır. Karamzin Rurik ve onunla birlikte gelen Vareglerin İskandinav kökenli olduğunu "*tartışılmaz gerçek*" olarak görüyordu (Pchelov, 2010). O, Kuzeydoğu Avrupa'ya gelen Vareglerin İskandinavlı olduğunu altı faktörle alakalandırıyordu: Deniz ötesinden davet edilen knezin ismi (Rurik) İskandinavya bölgesinde kullanılan isimdi; Piskopos Cremona Liutprand dahil olmak üzere Avrupalı yazarlar Vareg-Rusları Norman olarak görüyorlardı (Kremonski, 2006); XI. yüzyılda Bizans İmparatorlarının korumalarına *Varang/Vareg* deniliyordu ve onlar İskandinav bölgesinden gelen Normanlar idiler; X. yüzyılda Konstantinos Porphyrogenitos tarafından bildirilen İskandinav adlarına benzer Rus adları; İskandinav ve Alman yasalarına benzeyen *Rus Hukuk Anıtı veya Rus Gerçeği; PVL (Lavrentiy)*'de Vareg-Rusların İskandinavya'dan geldiklerinin beyanı (Vasilyev, 1858; Kuzmin 2004; Pchelov, 2010). Ayrıca Karamzin Rus kelimesini *Roslagen* ile alakalandırarak Vareglerin bir kısmının İsveçre'den Prusya'ya geldiklerini ve daha sonra Prusya'dan Rusya'ya geçtiklerini ileri sürmüştür (Karamzin, 1989).

5. Norman Teorisini Destekleyen Diğer Tarihçiler

Karamzin'den sonra XVIII-XIX. yüzyılda Norman teorisinin aktif destekleyicileri sırasında *Rus Halkının Tarihi* adlı eserin yazarı Nikolay Alekseyevich Polevoy (1796-1846), *Die Berufung der schwedischen Rodsen durch die Finnen und Slawen (İsveç Rosların Fin ve Slavlar tarafından daveti)* adlı eserin yazarı Arista Aristovich Kunik (1814-1899) ve Mikhail Petrovich Pogodin'in (1800-1875) isimleri geçmektedir (Kuzmin, 2004).

Sovyet döneminde Norman teorisini destekleyen en etkin taraflarından biri L.S. Klein olmuştur. Şöyle ki 60'lı yıllarda Leningrad Üniversitesi'nde genç yaşta eğitimci olan Klein *Varegler Hakkında Tartışma* adlı çalışmasında A.A. Amalrik'in başına gelenlerden haberdar olmadan Norman teorisini desteklemiştir. Üniversite tarafından hoş karşılanmayan bu durumdan dolayı

Klein ve onu destekleyen öğrencileri organize edilen münazaraya çağırılmıştır. Böylelikle 22 Aralık 1965'te halka açık münazara büyük bir katılımı gerçekleştirilmiştir (Klein, 1999). Klein burada kendi görüşlerini savunarak bu kaostan zafer ile çıkmıştır. Onun, Amalrik'ten farklı olarak daha deneyimli olması, ayrıca üniversite öğrencisi değil, akademisyen olması da bu başarısında büyük ölçüde etkili olmuştur.

Norman teorisinin tarafları genel olarak bu bilgiler üzerinden şu görüşleri savunmuşlardır: *PVL (Lavrentiy)*'de Baltık Denizi etrafında yaşayan halklar Ruslar, *Sveylar/Sveya/Vsei/İsveçler* (İpatevskaya Letopis, 1908; Novgorodskaya Pyataya Letopis, 1917; Novgorodskaya Letopis: Po Spisku P.P. Dubrovskogo, 2004) , *Urmanlar*/Normanlar, Anglus ve Gotlar idi (Povest Vmennkh Let: Po Lavrentiyevskomu Spusku 1377 Goda, 2012; İpatevskaya Letopis, 1908). IX. yüzyılda Finler İsveçlileri *Ruotsi* olarak adlandırıyorlardı ve Rus ismi bu tabirden kaynaklanmıştı; 911 ve 944 senesinde Bizans'a gelen elçi heyetinde bulunan Rusların isimleri (Karl, İngeld, Farlav ve b.) İskandinav kökenli idi (Aleperov, 2011); *Bertin Yıllığı*'nin aktardığı bilgilere göre 839'da Bizans İmparatoru'nun İngelheim'a I. Ludwig'in yanına gönderdiği elçi heyeti kendilerini *Rus*, hükümdarlarını ise *kağan/kagan* adlandıran İsveçlilerdi (Aleperov, 2011).

Vareg Denizi (Orta çağ döneminde Baltık Denizi'ne deniyordu) etrafında yaşayan halklar sırasında olan Normanların Kuzey Doğu Avrupa'ya gelerek burada devlet kurmaları da büyük olasılık taşımaktadır. Zira Arap kaynakları Normanlardan *Macus* (Pagan halklara denilirdi) veya *Urmaniya* olarak bahsetmektedir (Skazaniya Musulmanskih Pisateley, 1870). El-Mesûdî'nin ise Rusların birçok kabileden oluştuğunu ve özellikle say bakımından *Luzganların* (Lavzaâne şeklinde de yazılabilir) üstün olduklarını belirtmesi bu konuya dair değerli bilgidir (Skazaniya Musulmanskih Pisateley, 1870; İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri, 2001). Onun aktardığı bu bilgiyi göz önünde bulunduran V.F. Minorsky *Luzgan* kelimesini *Urmaniye* ile alakalandırarak Rusların Norman veya Vereg-Norman olabilmelerini belirtmiştir (Aleperov, 2011). Fakat belirtmemiz icab eder ki bazı araştırmacılar *Luzgan* kelimesin Slavlarla alakalandırıyor.

Sonuç

Rusların kökeni, Rus devletçilik tarihinin şekillenmesiyle ilgili Norman teorisi XVII. yüzyılda yaşamış İsveçli tarihçi ve diplomat Peer Persson de Erlesunda tarafından ilk olarak ortaya atılsa da XVIII. yüzyılda Alman ve Rus tarihçilerinin yaptıkları yoğun çalışmalar Norman ve Anti-Norman olarak adlandırdığımız iki zıt kavram ve teorinin tarih bilim alanına dahil olmasına vesile olmuştur. Yapılan araştırmalar, teöriyle ilgili ayrı ayrı müelliflerin ileri sürdüğü görüşler bizlere Vareglar ve Ruslar konusunun ne kadar zengin, komplike bir mesele olduğunu göstermiştir. Alman ekölünün esas temsilcileri olan Bayer, Müller ve Schlözer'la birlikte ünlü Rus alimi Nikolay Mikhailovich Karamzinin de Rus tarihiyle ilgili kaleme aldığı fundamental eserinde Rusların İskandinav kökeni konusunu sağlam delillere dayandırması bu teörinin daha da yaygınlık kazanmasına neden olmuştur. Bu teze göre Rus Varyaglar İskandinav kökenli Normanlardır ve Rus devletçiliğinin ortaya çıkışı da onların sayesinde olmuştur. Norman tezinin esas kaynağının da Nestor'un düzenlediği *Eski Zamanların Hikayesi* adlı Rus yıllığı olduğu da belirtilmelidir. Bu yıllığın Monomahın oğlu Mistislav Vladimiroviç zamanında yeniden düzenlendiği, anne tarafından İngiliz kraliçesinin torunu, eşi Varyag kraliçesi olan Mistislavın yıllıklar üzerinden Avrupa merkezli bir Rus tarih tezi inşa etmeye çalıştığı da iddia edilmiştir. Böylece IX. yüzyılın ikinci yarısında Kuzeydoğu Avrupa bölgesinde kök salan Varyag çeteleri gerçekleştirdikleri yürüyüşlerle Batı Avrupa'nın siyasi haritasının şekillenmesinde etkili oldular ve Novgorod'da ortaya çıkmaları da kuşkusuz Rus devletçiliğinin oluşumunu hızlandırdı. Kökenleri Varyaglara dayanan Ruslar Büyük Kiev Knezliğini kurduktan sonra dönemin en kudretli devleti olan Bizans İmparatorluğu için tehlike oluşturacak seviyeye gelmiş, kurdukları bu devlet asırlar boyu muhtelif etno-kültürel değişim ve dönüşüm geçirse de farklı şekil ve rejimler altında emperyal iddialarını sürdürme bilmiştir.

Kaynaklar

Alekperov, A. (2011). *Tyukri Azerbaydjana: Drevnost i Rannee Srednevekov'e*. Yaqub Mahmudov (Eds.), Şerg-Gerb.

De Erlezunda, P. P. (1867). *İstoriya o Velikon Knyajestve Moskovskom: Proisxojudenii Velikikh Knezey, Nedavnikh Smutakh, Proizvedennikh Tam Tremya Ljedimitriyami, i o Moskovskikh Zakonakh, Nravakh, Pravlenii, Vere i Obryadakh*. Rşç. trc. A.N. Shemyakina, V Universitetskoy Tipografii.

Dvornıçenko, A. Y., Kaşenko S. G., Florinski M. F. (2002). *Oteçestvennaya İstoriya (do 1917)*. Moskva.

Gumilyev, L. (1989). *Drevnyaya Rus I Velikaya Step*, y.y.

İpatevskaya, L. (1908). *II, bs. 2, PSRL Tipografiya*, M.A. Aleksandrova, S-Peterburg.

İslam Coğrafiyacılara Göre Türkler ve Türk Ülkeleri. (2001). Ramazam Şeşen (Nşr.), VII, 123, bs. 2, TTK.

Karamzin, N. M. (1989). *İstoriya Gosudarstva Rossiyskogo*. A.N. Sakharov, (Eds.) I, Nauka.

Klein, L. S. (1999). *Normanizm-Antinormanizm. Konec Diskussii*. y.y.

Kruze, F. (1836). O Proiskhojudenii Rurika. *Jurnal Ministerstva Narodnogo Prosvescheniya, IX (V) Tipografii İmperatorskoy Akademii Nauk*, s. 43-73.

Kuzmin, A.G. (2004). *İstoriya Rossii s Drevneyshikh Vremen do 1618 g.*. A.F. Kiselev (Eds). I, Vldos.

Kremonski, L. (2006). *Antapodocuc: Kniga ob Ottone, Otchot o Posolstve v Konstantinopol*. İ.V. Dyakonov (pervod). Russkaya Panorama.

Novgorodskaya Letopis: Po Spisku P. P. Dubrovskogo. (2004). XLIII, PSRL, Yazıki Slavyanskoy Kulturi.

Novgorodskaya Pyataya Letopis. (1917). IV, PSRL, Tipografiya Y. Bashmakov i K.

Nusretođlu, T. (2020). *Deli Petrodan Putine Derin Rusya*. Ketebe Yayınları.

Pchelov. E. (2010). *Rurik. JZL*, Molodaya Gvardiya.

Povest Vmennkh Let: Po Lavrentiyevskomu Spusku 1377 Goda. (2012). D. S. Likhachev - O.V. Tvorogov (Pervod). Vita Nova.

Seryakov, M. (2015). *Bitva u Varyajskikh Stolpov*. Veche.

Skazaniya Musulmanskikh Pisateley o Slavyanakh i Russkikh: S Polovini VII Veka do Kantsa X Veka po R. Kh. (1870). A.Y. Garkavi (Nşr.), Tipografiya İmperatorskoy Akademii Nauk.

Tatishchev, V. N. (1994). *İstoriya Rossiyskaya: Sobraniye Sochineniy*. A. İ. Andreev, S. N. Valk, M.N. Tikhomirov (Eds.), I, Ladomir.

Vasilyev, A. (1858). *Drevneyshiy İstorii Severnikh Slavyan do Vremeni Rurika: i Otkuda Prishol Rurik i Ego Varyagi*. V Tipografii Glavnoga Shtaba Ego İmperatorskago Velichestva po Voennouchebnım Zavedeniyam.